

Landskap: Småland Upptecknat av: Ant Dahlin
 Härad: Östbo Adress: Östbo
 Socken: Vestbo Berättat av: Georg Beckman *
 Uppteckningsår: 1935 Född år 1900 i Bor

8/ Uppteckningen rör Notdragning i Flämen
med lodhäftiskarendet år 1935.

"Ja, man ska' dra' not antingen
 då det är mycket mulet, eller då det
 är mörkt. Eller' (annars) ser fisken, när
 noten kommer.

Skväll ska' Pettersson i Värna-
 mo och jag ut och dra' not, så han
 (upptecknaren) kan komma då." Han

*/ Upplysningar om Georg Beckman i uppteck-
 ningen "Lektiderna och fisken i Flämen" av år 1935. Sid 1 ff.

Skriv endast på denna sida!

36 sid.

hade mitt där i skinnväst och lång-
stolar, den gode Edhafiskaren d.y.,
och utmålade Flårens härligheter,
så att det verkades i munnen på
en gammal amatörmetare. Det var
Georg Nelson, Edhafiskaren, som
ville bjuda på notdragning. En
så lockande inbjuden! Hela dagen
gick jag och tänkte på kvällens
skundande äventyr. Må det förlåtas
mig, att jag käserar lite. Notdrag-
ning i natten är inte ett trivialt
vardagsäventyr, inte!

Klockan är halv sju på kvällen
Skymningen har tägrat sig över

bygden, och härbrevallens dimmor
stiga upp runt Flärens skog-
bevuxna skänder och breder in
vita stöja över dælderna.

Trolle klypa*/ dyker upp och
försvinner. Den var för ett fruktal
hemvist för regans hemrika rikander,
en trollens boing, som fått giva
namn åt en adlig släkt.

Där ligger skax Edh, det an-
rika gamla herresätet, så stilrent
och förmänt ett par stenkast från
lundvägen. Till höger ute på näset
lysa de vitmurerade murarna av det
forna gårdsfängset.

"Det är nu förvunderlat till ett
*/ Se John Nilsons uppteckning där om. (5040)

fredligt sädsmagasin," säger Georg Keb-
bon, som dukit upp bakom Iugkubet
med några fiskekassar i händerna.
"Här fanns för många hundra år
sen en vår herre på Edh. När
jämarna inte voro honom till lags
gräddade han in den i fängelset. Ätt
längre bort hade han en galgbacke,
där han till och med hängdes en del
som voro honom misskägliga. Men
hur det var, så fick regeringen
nys om den skände herrns grymhet
och skickade ut folk för att gripa
honom. Då flydde han upp till
Högstället, och där gömde han
sig i en ihälig ek. Men rege-

ringens folk fann honom till sist,
och tvungen fick han sluta i galgen.

Under kräklebens gång ha vi
hunnit ner till skan, "båten", som den
allmänt kallas här. Vi lasta noten i
bådens akter. Jag sätter mig ovanpå "in-
hugget" och "uthugget" — repen, som
man skall draga noten med.

Med länge sviktande årebg rör
Petterson ut från den vassbevuxna skan-
den. Vi skola längt bort, söderut till
nitter av Fläven. Vi ha därför god tid
på oss.

Petterson står i bådens akter
och öser vatten över noten. "Gör jag
inte det, så måste vi allt vänta en

god stund, sen' vi hastet ut noka,
så att den kem få tid att jynka."

Kvällen är bitande kall.
Vinden är nordlig, men har nu i
det närmaste gått till ro, sedan
solen "fatt sig", som de gamle säger.
De båda fiskarna söker att skänka
bort kylan. De äro dock tydligen vana
vid nordavind, dimma och oktober-
kyla, annars skulle nog vädret mak-
ter få vela, var de hörde hemma.
Jag förstår knappast, att de inte fylla
så att fänderna skaka, så lätt blädda
som de äro. Bara överdragskläder
ovannär underkläderna! "Det är tur, att
vi inte ha motorbåten i kväll, nu

fe vi ro och bli varna alldeles gratis,
 skänkar belemn. Vi njota livet om
 ditt och datt, och då någon segt en
 kvickhet, rungar båken av hjärtligt,
 bullrande skratt. Poligleterna prestas
 Gustav på hans bravader och Münch-
 hausenhistorier. Gustav på Åsen är Flä-
 rens storgutare, och är därför ett bek-
 sent objekt för skämt och skratt.
 Hans gård, Åsen, ligger snart rakt
 framför oss på västra sidan av sjön.
 Här invärd Flärens östra strand är
 platsen för det förste nödvarpet. "Varje
 nödvarp har sitt särskilda namn,"
 säger "Edhafiskaren", där han står och
 grejs in mot den skeniga stranden. "De

*/ Där är "Böke-
 varpet" och
 "Bråttahålan" och
 på västra sidan
 av sjön ligger "Bä-
 ja-blöten" och i
 Lundboholmsviken
 finns "Skeuborna".

varjet kallas "skogshallar".

Nu närmar sig ägarbillet,
då noten skall läggas ut. Vi ro in
till skanden, men göra inte skandhugg
omedelbart, utan ro ett stycke utmed
skanden. Varför? "Det är onödigt att
vi ro rakt över notvarjet. Då strämma
vi fisken!", säger Nelsons vilje och
eftertänksamt. Han spejar efter en
lämplig sten att fästa notens ena
rep, det s. k. "uthugget".

Vi göra skandhugg. Petters-
son vedar i land i sina gummi-
stötar och tar uthuggets ena
ända med sig. Inne vid skanden står
han repet runt en stor, rund sten

och fäster det med en stark knut.
Med ett vikt språng är han åter i
båten och skjuter ut den. Vi ro
västerut i rak riktning från sten-
den.

Under tiden vecklar Pettersson
ut uthugget från bådens akter.
"Nu kommer knuten", säger han
efter en stund. Nelson byr ge-
nast kora och roer med nästan
lydlösa årtag i nordlig riktning
vinkelrätt mot koran förut.

Nu går öjerepet ut. Punkten
som Pettersson talade om, är den
punkt, där uthugget och öjerepet
gå samman.

Skax för öjereget slut. Nelson
saklar båten genom att ro i mot-
sett riktning med fört. Pettermon böja
sig ner och tar upp en grov ^{hå-}stäng,
vid vilken öjereget och den ena
notarmen är fäst. Med en svepande
rörelse kastar han stängen i vattnet.
"Nu gick bågen" i jön," förklarar
Nelson och frågar därefter sin med-
hjälpare: "Säg du om bågen gick?"
"Ja, det gjorde den allt!" genmäler
Pettermon. "Bara nu inte gärna
hillar upp sig!" - "Knytt det då
med ett nytt snöre!", svarar Nelson,
sakkusken, och roar sakta vidare.
Notarmen vecklas ut

och kastas i valhet. Det är snart
så mörkt, att jag endast kan se sil-
huetterna av fiskarna mot den gråvarke
himmeln. Petterson står rak i aktern och
visslar sakta en stunga. Med utåtschädda
armar och med lag om notens under-
och övertändlar breder han neten
för neten av den våta noten i sjön.
Det är en viss rofylld, hemkrevlig
stämning i båten. Vattens stillhet och
det rognande glasket från noten
gör sitt till. Sakta glider båten framåt
över det mörka valhet.

Plötsligt stannar Petterson
båten med åorna. Petterson har upptäckt
en ^{lång} skutliknande säck och kastar den

med en kraftig, skarp kryck utåtgång.
Plums! "Där gick kalven!", säger skel-
men och tillägger i glattlig ton: "Nu ska'
fiskarna samlas i kalven, då vi fått
noten i land, — och om allt går väl!
Vi får som vanligt hoppas på den gode
huren! Ja, det är ett kelt är sen' vi drag
not på det här "grummet" (grumdet). Tja,
det blir väl alltid någon rik!". Lik?
"Ja, det är främst rik, vi ska' ta! Men
alltid bli det väl någon mäst, brax
eller gödda och kanske någon il,
som följer med, om det vill "tura sig".
Åh och gödda har det varit gott om förut.
Men från 1925 har de där förbannade
sjöregleringarna begit hål på il - och gödd -

5061

beständel." Tonen är mörk, då gjöreg-
leringen*/kommer på tal, och jag by-
ter genast renklamanc för att inte
släppa raffisket ur sikte.

Under tiden står Petterson i
aktern och vecklar ut den andra not-
armen. Bögen nummer två är snart
i ordning för att kastas i vattnet. Med
ett vagnande kast går uträ den i sjön.
"Kanske staken är alltför lätt," säger
Petterson. "Undrar om den sjunker."
Staken gnyper en stund på det mörka
vattnet, när går sakta mot botten,
då öjerspet halas ut.

*/ Se därnär nyfiskningarna: "Fisket i Flåren", sid 4,
och "Edhufiskaren" sid 7. Rida nr är 1935.

Skriv endast på denna sida!

- 13 -
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13

Snart kommer "inbuzget" och
Aelsson byter änga kora. Med
kraftiga årter, kor han rakt in mot
land.

"Nu skulle vi allt ha haft en
gulsvot och två biter," säger "Ede-
fisharen". "Ja, det hade man fått i tiden.
Då lät man votens underkändel gå
och flyttade överkändeln, och så släpade
man voten från över botten. Ja,
det var till att ro, det, kan veta! I den
tiden så stod en man i varje akker
och gjorde något, som numera är förbjudet.
De hade var sin guls, som de hastigt
drogo i valhet med. Det skilde som
riktiga skott, och fisken skrämdes skräv

Pulsvot.

stak notan in i "skutan". Ruben var
en bleckburk med öyningen nedåt och
fäst vid en lång stång. När han (öy-
becknaren) gick ut skugnet i gruset vaken
när 'gång? Ja, så där hörs det, när sjöns
resor vänta. Tja, nu skulle vi som sagt ha
haft ett par bitar, helst motorbåtar
och en pulsvat, så hade vi nog skugnet
båten från fisk!" Melman skrattar
gott. Men är det blött att skatta!
Snabbt malkas vi skanden.

Vi göra skandhugg och draga biten
upp på stenarna vid skanden, så att
biten blir väl förskred. Pettern
lånar min ficklampa och ger sig
snabbt av till uttagget. Han lösgör

5061

- 16 -
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

16

delar från den sten, vid vilken han fäst
det. Nu står han där nära 25 meter
från oss. Melnum är fortfarande kvar
i båten och huggen ett säkert båg
i sitt rep, i hugget. Petternon har
långt ut i hugget och ser även han
beredd att dra in det. "Håll!" ropar
han till oss.

"Ja, då drar vi - sakta!",
ropar Melnum tillbaka och börjar
med små, vana handrörelser att kala
in "i hugget". Mer för mer av
det våra repet faller ned i båten.
Det blir 30 cm för varje båg och
en meter under 6-7 sekunder. "Det
gäller att dra sakta, så att inte finken

bli störd i onödan!" säger Nelson "Det brukar ha' nöra en halvtimme att hala in noten, by repet är 70 fammar långt. Men ibland kan det ha' mycket längre tid. Kommer noten ner i en dykåla, så går det långt att "nåla in". Om det går alls, kan verk då får man dra' så hemskt man orker. Ibland drager inte ens det Her noten fastnat i dyk, får man bekränna sig till att ro ut och plaska upp den. Och det är ett be-
trvär. Då gäller det att ha bilsnöd, så att man kan lägga hand på sin iska. — Fast flöte (flöte) brukar hjälpa, då noten går långt. I

gör sker jag dock bort hälften av
flöret på notarna, och vaten
går tyngre nu än härom dagen.
Men det får inte vara "för mycket
flöret" (för mycket flöte), ty då "krossar"
inte vaten på botten, kan veta.
Då märkte man i all hast hänga
sänke på notarna.

Men för vaten har
under tiden kalats in på inbügget
och utbügget. Kruken, som avstuter
inbügget är nu i annalkande. Hells-
on förklarar: "Min kamrat och jag
drar precis lika fort, så vi kom-
mer alltid på samma gång till öje-
repet. Det kan vi tärk oss, kan veta.
Det finns f.ö. en planka fästad vid kalven, som visar hur man ska dra."

När vi kommit till kroken, så ska
vi klypta av inbügget och "örja". Örja-
ja, det är att gå varandra till mötes,
och "boka sig samman" och gå samma
gång hela in öjerepen. Då vi kommit till
bågarna, tar vi tag i nötkarna, här och
Medan vi "örjar", ska vi stå i rohet
med öjerepen, så att fisken skrämmas
inåt moten till. Fisker är slug. Den går
inte in i moten meddelkarna, här och
När den går ett stycke före moten, till
den kommer in till land. Då, men
först då, vänder den och går in i kelven.
Vi får alltså plaska bra med repen,
så att fisken inte går åt sidan under
öjerepen."

I de samma sekunden säger detta,
han han kunnat till knuten och kopplarna
av inbügget. "Är det klart?", ropar han
till sin kungman. Denne, som just mätt
öjersens knuten, blickar av inbügget och
svarar: "Ja, allt klart!" - "Då öjer vi!"
ropar Nelson. De båda fiskarna
håller av alla krafter i öjersenen och
märker till vattnet då och då, allt
under det att de gå emot varandra. Ben-
slagen mot vattnet höres som vild-
samme fisksmärklar, de båda fiskarnas
silhuetter uttrycker en intensiv kraft i
sina rörelser, och där ute i det mörka
vattnet kommer mot oss med
utbredda armar, - allt ger en för-

fästad stämning. Men den intensiva
nyggenheten har inte kommit än, —
den, då notarna dras i land och
kalven börjar rygas!

För att draga ihop notarna
bättre, lyfter Melsson sitt öjerep
över kamrakens huvud och går för-
bi honom ett par meter, så att öje-
repen korsas. Men här "lockat sig sam-
man", och det med besked.

Nu skynka de två bågarna
där ute i det mörka vatten. Med en
hastig rörelse ha båda fiskarna fått
bågen i var sin bäge och draga den hastigt
i land. Så böja de sig mer och gripa
bågen i över- och underbälarna på

notarna, som halas in i mörka för-
meker. Då och då göra de både kumpar-
nera "arna ut i skrock" för att brida
ut notarna och se efter, om nå-
gon fisk förrat sig ut i dem och
för att samtidigt lägga ihop noter
ordentligt. Flärena (korkflätarna) på not-
arna ligger nu i form av en hest-
sko uti jättest mörke vattnet, en
hästsko, som blir allt mindre och
mindre, allt efter det att notarna
dras i land. Så har det psyk-
logiska ögonblicket för fotografering
kommit, jag antäcker blittrationen
och lyfter kameran. Blittruset
blottar till och belyser en del av

Kalven, som nu börjar synas i nalk-
brynet.

Bild 1.

Notdragning på
Flören. Lilla skynen,
de kalven halas
in. I förgrunden
ligger örjerepet,
som varit fäst

vid inbuzget. Densam synes den äro "bögen",
vid vilken den högre notarmen och örjerepet
äro fästade.

Det plaskar och virvlar av
sprakblande, silvervita fiskar inuti kalven.

Med lindrigt sagt nyfikna ögon betrakte vi kalven innehåll, för att se, hur stor fångsten blivit.

Kalven halas in. Den liknar en lång strut och ligger stor framför oss. Likt en röt säck i skenet från vår lykta. Fiskarna ligga i kalvens botten och gnattla frenetiskt medan gälarna upphörtligen öppnas och stängas.

"Ha, ha, ha! Det var ett riktigt nöjes!" säger Melson i upphäjd sorglöshet och gör efter den flötade fiskerikassen. Endast två saker, två mörtar, två abborrar och en del odugliga småfisk ligga inför våra ögon. Petersson knyter upp ett band längs kalvens

nedre nyck och har ut inchillet. "Glöm
inte att knyta igen!" säger Melson. "En
gång glömde vi det, och det nötkaret
blev ännu merare än det i natt, kan
veta! Ha, ha, ha!"

Nötkaret är slut. Det är tid
att tänka på nästa. "Det finns inte så
gott om nötkar i Tälmen, ty den är
alldeles för liten. Nötkar kan lätt fästa
i stenar på botten, och då är det inte
lätt att gräcka upp den, kan veta! Det
är också bara vi på Edh, som har
nöt i denna här sjö. Jag kan inte,
att det finns några i Vidöstern eller
fast den sjö har bättre botten", säger Melson.
Vi kasta på nytt upp nötkar

i bäcken akter och ge oss av till nästa
natt, en kilaneta får det förstås.

Dimman ligger vit ute kring Flä-
rens stränder, och det börjar bli kallt
på allvar. Natten har blivit skärklar,
och stjärnfallen rita vita strimmor
inne i det blå. Men vi känna inte ky-
len, fyllda av spänning som vi äro in-
för varje nattens själva den ^{allt övergående} nattliga
nygnelsen försörar oss med den
obetydliga fängsten jag komma dock
örökt att häka på ett träffande
ordstäm, som jag fått höra av den
gamle lantbrukaren Martin Svensson i
Tärnå: "De som jaga och neta, bli
sällan feta."

~

ACC. N:R. 5061

Landskap: Småland Upptecknat av: Th. Dahlin
 Härad: Östbo Adress: Elöv
 Socken: Vöckbo Berättat av: Georg Meln
 Uppteckningsår: 1935 Född år 1900 i Bor

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

27

3/ Uppteckningen rör Fiskebeståndet i Fläsen och lekviderna

Fagelmannen är fiskaren Georg Meln, Ed, Bor. En del uppgifter om honom finnes i uppteckningen "Edhafiskaren" * av år 1935. Edhafiskaren är Georg Melns fader. Från barnsben har Meln hjälpt sin fader med fisket i Fläsen och Furen. Han har därför varit ig

* / se sidorna 2 och 3.

Skriv endast på denna sida!

Detta insäende och her skrä skuddet
det beordret. Den löser flitigt "Fiskeri-
bidringen" och är noggen mera inne i
fisket än sin fader. Detta nämnes för
att i någon mån tycka tillförlitligheten
av hans yttranden.

Lagermannen berättar följande om
lekhider och fisket: Fläken och Furen:

Ja, rekeräkningen, den användes
än i dag bland fiskarna. Man
angav fiskarnas lekhider efter den.
Det gäller att hålla reda på lekhiderna,
kan vela. Inom är man ute i ojärt
vänder! Men det gäller lika mycket
att komma ihåg, att all lekfish vill

lekhider.

gå mot strömmen för att posumen skall
rinna av den. Därför får man röka fisken
från rätt håll. Och så måste man kunna
ihåg när göddarna ha "stalgkött" * / så
att man kan fiska dem på rätt håll. Att
lugnt och soligt vädret lockar ihop
fiske, det får man också tänka på.

Även sjöregleringarna ** / Kana hll
år 1925, fanns det ganska gott om fisk
i Fläven. Numera är skillnaden mellan
högsåken och lågsåken hela 152 cm. och det
går många fisker inte vid.

Decimeringen
av fiskbe-
ståndet.

Särskilt ålen är utsläckt för
regleringarna. Den har ju egendartliga vandrings-
vanor. Mycket kommer hit upp från
** / Se uppteckningar: "Fisken i Fläven. Inledning" sid 4.

Ålbeståndet
och regleringarna

* / Se därom uppteckningar: "Ellasfiskaren" etc. sidan 4.

avlägsna platser ute i haven för denna
sedan ålarna till de bli lekrogna. Då
återsända de till de stora djuren. Det
säges ju, att ålen leker i Långanshavet,
och skärkan dit härifrån är ju osannlig,
kan vara. Ja, det är förresten bara ålen
som kommer hit upp i våra sjöar. Han-
narna hålla till ute i havsbundet.
När honorna komma stängande härifrån
på väg mot lekplatserna är hannarna
reda att stäa följa. — Men vandrar ålen
vid högvatten höst och vår. Enligt lag
shall $\frac{1}{3}$ -del av ålen komma igenom
dammluckorna vid regleringsställena. Men
i närheten ha en del fiskare lagt ut
ålkistor och där komma de flesta ålarna.

Ja, de flesta, är kanske väl mycket rogt. Men
en god del. Många ålar äro ju så små, så
de klingra sig igenom ålknäarna, kan veta.
De största Elsalarna bli litet över 2 kg. En
är här redan, fick jag en ål på 2,3 kilo.

Vi fiskar nu mest abborre, sik
och ål. Men vi få också mycket gädda, lake,
brax, mört och sutare.

Först leker lake och till sist siken.

Lake leker i medio av januari
till midis februari. Lake hällen endast på
14 dagar. Det bästa lakfiske har vi i Turen.

Sedan kommer gäddelake. Vi skilja
mellan han- och hönsgäddor, kan veta. Han gädda-

na bli i regel inte större än 3 kg. Högadorna, som innehåller rosn, kallas vi för mjölk-gäddor. Men vi skilja också alltså lek-hiderna mellan is-, frös- och körgäddor.

Först leker isgäddan. Den är större under isen än de andra gäddsorterna.

I den 12-te veckan kommer frös-gäddan. Den har fått ett namn av "frösarna" (grodorna), som leker samtidigt. Det kan hända rätt sent på året. År 1924, året innan järegleringarna påbörjades, låg det ett 80 cm tjockt islager över järunda till den 5-te maj, då man gick upp. Det året försvann frös-gäddans lek betydligt. Men vanligen är leken slut mellan den 22. och den 28 maj. Frös-gäddan är de

5061

-7-
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

33

besta gäddbarken och den mest förkunnade
De största frögäddorna kune bli
12 kilo.

Till sist: gäddleken kommer
Lör-gäddan den leker inte för än i
maj månad. Lör-gäddan kallas också
'gräs-gäddan' eller 'blomstergäddan' den
har kunnslänge, gröna stammar längs
sidorna.

Det är verkligen en vecka som
skiljer gäddlekarna åt.

Vid midsomartiden leker sutaren.
Den är högljuddare än senare är.

Fram till midsommar leker

abborren. Men skiller mellan vess- och
djupabborren, alltså alldeles den gulaste, då
abborrena läggs i röd.

Först leker vessabborren. Den
har fått sitt namn av att den leker
vid vesskanten. Den är skinnlig
och gulaktig i färgen.

Sedan kommer djupabborren.
Den leker inte på djupen, och har av
det fått sitt namn. Den är mörkare
hitt färgen än vessabborren. Den kan väga
ända upp till 3-4 kilo.

Samtidigt med abborren leker
mörken. Den kommer alltså i den 8 kilo
den 2. veckan och leker då i en 8 dagar. Det

fins endast en mörtlek.

Braken har emellertid två lektider. Den kommer i regel i juni. Det är ganska olika, när det händer. Det står på den 1. och den 27 juni. Skvaddeken varar endast i fyra dagar. Men före året leker braken hela veckan.

Till sist kommer sikaleken. Den börjar i mitten av oktober och pågår en hel månad. Man skiljer mellan storsika och riklöjan. De är helt artskilda. Först har man skilt mellan gräsik och lövik bland storsikarna. Men numera är gräsiken utdöd. — Först leker storsika.

5061

-10-

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

36

siken. Den kommer i mitten av oktober
och leker till början av november. De
största storikarna bli 1/8 kilo. Vanligen går
det 4 stycken på kilot. - Sedan leker
siklöjan. Den kommer under de varma
dagarna på oktober och håller på att
leka ända till mitten av november.
Men det varierar ofta. Perioder blir
siklöjan inte större än att det går 10-30
på kilot. Vanligen brukar det gå
10 stycken på kilot.